ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRACŢIUNII DE EVAZIUNE FISCALĂ A ÎNTREPRINDERILOR, INSTITUŢIILOR ŞI ORGANIZAŢIILOR

Evelina CATAN,

studentă, anul IV, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 343.359.2:343(478)(094.4) E-mail: evelinacatan8@gmail.com

Lucrarea analizează o infracțiune economică de o importanță crucială pentru Republica Moldova, reglementată de articolul 244 din Codul Penal – evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor. Această temă este extrem de actuală, întrucât veniturile bugetare depind în mod majoritar de contribuabilii persoane juridice. Evaziunea fiscală, ca formă de eludare a obligațiilor bugetare, generează un impact economic și social profund, afectând echilibrul financiar al statului și încrederea contribuabililor în sistemul fiscal.

Actualitatea temei rezidă în amploarea și complexitatea fenomenului de evaziune fiscală care subminează stabilitatea economică, ordinea socială și echitatea fiscală, fiind considerată de doctrină drept una dintre cele mai periculoase infracțiuni economice, afectând direct veniturile publice și încrederea contribuabililor în autorități [1].

În primul capitol, se prezintă evoluția reglementărilor fiscale în context istoric și international, arătând că încă din perioada romană impozitele aveau rol social determinant, precum subliniază Sveton, care nota că „un păstor bun tunde oile, dar nu le jupoaie” [2], sugerând importanța echității fiscale. Autorul V. Berliba evidențiază că „evaziunea fiscală este una dintre cele mai periculoase forme ale infracțiunilor economice”, în timp ce Cușnir arată că aceasta „afectează solidaritatea socială și justiția economică” [3]. Concluzia capitolului subliniază necesitatea armonizării reglementărilor interne cu standardele internaționale și clarificarea conceptului de evaziune fiscală, întrucât, așa cum afirmă Berliba, „fără o reglementare clară, nici aplicarea normei penale nu poate fi eficientă” [4].

Lucrarea oferă și o analiză comparativă cu legislația din Spania, România și SUA. Spre exemplu, în Statele Unite, evaziunea fiscală este sancționată cu pedepse privative de libertate de până la 5 ani și amenzi de ordinul a sute de mii de dolari, fiind considerată un atac la adresa siguranței financiare a statului. În România, art. 9 din Legea 241/2005 definește clar faptele ce constituie evaziune, cu praguri valorice clare și sancțiuni graduale. În acest sens, Moldova ar trebui să adopte o abordare similară pentru claritate normative.

Capitolul II este consacrat analizei juridico-penale a infracțiunii. Sunt examinate latura obiectivă – inclusiv faptele de tăinuire a obiectelor impozabile sau falsificarea documentelor contabile – și latura subiectivă, respectiv intenția directă a contri-

buabilului de a eluda obligațiile fiscale. De asemenea, este clar delimitat subiectul activ – reprezentantul legal al persoanei juridice – și subiectul pasiv, adică statul. Sunt evidențiate dificultățile de aplicare practică a normei în instanță, mai ales în lipsa unei expertize contabile solide și a cooperării interinstituționale eficiente între SFS și organele de urmărire penală. Susținem raționamentul juridic al profesorului Vitalie Stati, care subliniază că, potrivit noii formulări legislative, denaturarea veniturilor nu depinde de caracterul real sau fictiv al operațiunii economice, spre deosebire de denaturarea cheltuielilor, unde legea impune în mod expres această condiție restrictivă; această interpretare, fundamentată pe structura gramaticală a textului (în special absența virgulei dintre „cheltuieli” și „care”), respectă principiile legalității și predictibilității incriminării, evitând aplicarea extensivă și abuzivă a normei penale și fiind, astfel, în deplin acord cu cerințele principiului lex certa și cu spiritul dreptului penal contemporan [5].

Un punct de interes îl constituie delimitarea art. 244 de alte infracțiuni precum abuzul de serviciu (art. 335 CP RM) sau înșelăciunea (art. 190). Aceste clarificări sunt esențiale pentru practica judiciară, întrucât limitele dintre aceste infracțiuni pot fi fluide, iar încadrările greșite conduc la sancțiuni nejuste sau la impunitate.

Concluziile subliniază necesitatea reformării normei pentru a clarifica structura infracțiunii, a asigura eficiența sancționării și a corela incriminarea cu realitățile economice, remarcând că „evaziunea fiscală rămâne un fenomen cu impact major asupra stabilității bugetare și echității sociale, necesitând consolidarea mecanismelor de prevenire și sancționare” [6]. Totodată, am concluzionat că modificările legislative recente nu au reușit să elimine confuziile doctrinare și practice, fiind necesară o regândire a definițiilor și pragurilor valorice pentru o aplicare unitară. Fenomenul continuă să fie alimentat de deficiențe legislative, lipsa educației fiscale și imperfecțiunile în administrarea veniturilor publice, ceea ce impune, în opinia mea, reforme structurale și politici penale coerente care să consolideze prevenirea, investigarea și sancționarea acestui delict economic complex.

Concluziile și recomandările formulate în lucrare evidențiază că evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor reprezintă o amenințare majoră la adresa stabilității financiare a statului, afectând echitatea socială și încrederea contribuabililor în sistemul fiscal, iar combaterea acesteia necesită reforme legislative clare, consolidarea controlului fiscal și profesionalizarea instituțiilor implicate în prevenirea și investigarea acestor infracțiuni. S-a concluzionat că este imperios necesară structurarea infracțiunii pe două modalități alternative principale de săvârșire, respectiv includerea intenționată în documentele contabile a unor date denaturate și tăinuirea obiectelor impozabile sau a actelor fiscale, precum și majorarea pragurilor valorice prevăzute de art. 244 CP RM pentru a evita aplicarea abuzivă a normei. Totodată, s-a recomandat reformarea tehnico-legislativă a incriminării, armonizarea acesteia cu legislația europeană, consolidarea cadrului instituțional al Serviciului Fiscal de Stat și promovarea educației fiscale în rândul contribuabililor, întrucât, numai prin echilibru între interesele statului și ale contribuabilului se poate asigura o dezvoltare armonioasă.

Referințe:

• *Cărți și publicații monografice:*

1. BRÂNZĂ. S., STATI.V., *Tratat de drept penal. Partea specială. Volumul II*. Chişinău, 2019
2. Бухгалтерские и налоговые консультации, №4, 1998, Кишинев, pag.112, Налоговая аксиома императора Тиберия
3. CUȘNIR V., BERLIBA V. *Aspecte juridico-penale ale evaziunii fiscale a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor*, Chișinău, 2002
4. BERLIBA, V. *Răspunderea penală pentru delictele fiscale*. Chișinău, 2015.
5. STATI V. *Infracțiuni economice. Note de curs*, Chișinău 2024, p. 304
6. ANIȚEI N., C., LAZĂR R., E., *Evaziunea fiscală între legalitate și infracțiune*, București: Editura Universul Juridic, 2023

Recomandat

***Mihaela VIDAICU**, dr. în drept., conf. univ.*